

Cuprins

LISTA ABREVIERILOR	17
PREFAȚĂ	19
CUVÂNT-ÎNAINTE LA EDIȚIA A ȘAPTEA.....	26
INTRODUCERE GENERALĂ	
FORMAREA ISTORICĂ A DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	29
1 / Observații preliminare: în căutarea unei definiții a dreptului constituțional	29
1 Puterea politică.....	29
2 Organizarea politică a societăților.....	30
3 State	31
4 Constituții – constituționalism	32
5 Drept public – drept constituțional.....	32
2 / Geneza noțiunii de suveranitate	34
1 Originea monarhică a suveranității statului	34
A / Statul ca „instituționalizare” a puterii, titular al suveranității	35
B / Statul ca loc de monopolizare a puterii politice și de unificare teritorială și personală	37
C / Statul ca secularizare a puterii	39
2 Semnificația suveranității statului	40
A / Suveranitatea statului în sens material	41
B / Suveranitatea statului în sens juridic.....	42
3 Efectele suveranității statului.....	43
3 / Apariția individului (subiect politic, cetățean).....	44
1 O nouă concepție despre individ.....	45
2 Transformarea legăturii politice	47
4 / Figura contractului (de societate, politic).....	48
1 T. Hobbes (1588-1679)	50
2 J. Locke (1632-1704)	51
3 J.-J. Rousseau (1712-1778).....	53

**PARTEA I. DREPTUL CONSTITUȚIONAL AL PUTERII
POLITICE. DE LA MODELELE FONDATOARE LA
DEMOCRAȚIA CONSTITUȚIONALĂ..... 59**

**CAPITOLUL 1. REGATUL UNIT: REGIMUL PARLAMENTAR
ȘI GUVERNĂMÂNTUL DE CABINET..... 60**

- 1 / Formarea istorică a parlamentarismului..... 61
  - 1 | Originile parlamentarismului 61
  - 2 | Slăbirea monarhului de către adunări 62
  - 3 | Căutarea echilibrului între puteri 64
- 2 / Transformările sistemului parlamentar din Regatul Unit..... 67
  - 1 | Sistemul partidelor politice..... 68
  - 2 | Jocul sufragiului universal 68
- 3 / Evoluția instituțiilor..... 70
  - 1 | Personalizarea puterii politice 70
  - 2 | Contra-puterea jurisdicțională și *rule of law* 74
  - 3 | Modernizarea instituțiilor 75

**CAPITOLUL 2. STATELE UNITE: DE LA PACTUL FEDERATIV
LA GUVERNĂMÂNTUL PREZIDENȚIAL 81**

- 1 / Nașterea Statelor Unite ale Americii..... 81
  - 1 | Perioada colonială (1584-1776) 82
    - A / Spre crearea coloniilor 82
    - B / Coloniile engleze în America..... 85
  - 2 | Proclamația de independență (4 iulie 1776) 86
    - A / Drumul spre independență 86
    - B / Consecințele independenței 89
  - 3 | Perioada constituantă (1776-1787)..... 89
    - A / Constituțiile statelor americane..... 90
    - B / Evoluția spre Constituția Statelor Unite ale Americii..... 92
- 2 / Evoluția instituțiilor politice americane..... 103
  - 1 | Primii ani de aplicare a Constituției..... 104
    - A / Rolul primordial al Curții supreme..... 104
    - B / Menținerea *Common Law*-ului..... 108
  - 2 | Înlăturarea ambiguităților Constituției 109

3 <i>New deal</i> -ul și chestiunea „guvernământului judecătorilor”	111
4 Accederea Statelor Unite la rolul de hiperputere	113
A / Creșterea puterii Președintelui	113
1 / Alegerile pentru președinția Statelor Unite	114
2 / Creșterea afacerilor și structurilor federale	116
B / Mecanismele de control și echilibru sunt oare suficiente?	118
CAPITOLUL 3. FRANȚA: DE LA INVENȚIA NAȚIUNII LA REPUBLICĂ PARLAMENTARĂ (1789-1958)	124
1 / Revoluția juridică (1789-1791)	128
1 De la stările generale la Adunarea Națională (iunie-iulie 1789)	128
A / Proclamarea stării a treia în Adunarea Națională (17 iunie 1789)	128
B / Națiunea, nou principiu al legitimității politice	130
2 Opera constituțională a Adunării Naționale Constituante	132
A / Declarația drepturilor omului și cetățeanului din 26 august 1789	133
B / Constituția din 3 septembrie 1791	136
2 / Revoluția politică (1793-1802)	137
1 Convenția și invenția poporului (1793-1795)	138
A / Suveranitatea populară	138
B / Constituția montagnardă din 24 iunie 1793	139
2 Eșecul Republicii (1795-1802)	142
A / Directoratul sau sfârșitul suveranității populare (1795-1799)	142
B / Consulatul sau încheierea Revoluției (1799-1802)	144
3 / Lupta politică și constituțională pentru legitimitatea puterii (1804-1870)	146
1 Revenirea principiului ereditar (1804-1848)	147
A / Imperiul	147
B / Restaurarea monarhiei de drept divin și eșecul acesteia (1814-1848)	148

2 Reîntoarcerea suveranității populare și eșecul acesteia (1848-1870)	153
A / Cea de-a II-a Republică.....	153
B / Cel de-al II-lea Imperiu (1852-1870)	155
4 / Cea de-a III-a Republică	160
1 Originile celei de-a III-a Republici	161
A / Datele politice	161
1 / Consecințele politice ale înfrângerii militare	161
2 / Comuna din Paris (20 martie 1871-28 mai 1871)	163
3 / Divizarea monarhiștilor.....	164
B / Datele juridice: organizarea provizorie a puterilor publice.....	165
2 Organizarea puterilor publice	167
A / Alură generală	167
B / Puterea executivă.....	167
C / Puterea legislativă	168
3 Practica celei de-a III-a Republici	168
A / Republica parlamentară (1875-1914).....	169
1 / Criza din 16 mai 1877	169
2 / Slăbirea executivului.....	171
3 / Suveranitatea parlamentară	172
B / Republica în criză (1914-1940).....	173
1 / Întărirea puterii executive.....	173
2 / Reforma statului	175
5 / De la cea de-a III-a la cea de-a IV-a Republică: 1940-1946	177
1 Regimul de la Vichy	177
A / Originile.....	177
B / Organizarea puterii	180
C / Proiectul de Constituție al mareșalului Pétain	180
2 Restabilirea instituțiilor republicane	183
A / Ordonanța din 9 august 1944 privind restabilirea legalității republicane	184
B / Ordonanța din 17 august 1945.....	185
C / Legea constituțională din 2 noiembrie 1945.....	186
6 / Cea de-a IV-a Republică (1946-1958)	187
1 Elaborarea Constituției.....	187

A / Lucrările Primei Constituante.....	187
B / Lucrările celei de-a II-a Constituante	188
2 Amenajarea puterilor publice	189
A / Alura generală a regimului	189
B / Prezentarea puterilor publice.....	190
C / Raporturile dintre puterile publice.....	191
3 Funcționarea regimului	193
A / Un parlamentarism ineficient.....	193
B / O instabilitate guvernamentală susținută	193
C / Conceperea legii.....	194
CAPITOLUL 4. DEMOCRAȚIA CONSTITUȚIONALĂ	
CONTEMPORANĂ	197
1 / Democrația instituantă	199
1 Dreptul de sufragiu.....	201
A / Condițiile sufragiului	201
B / Caracterele sufragiului.....	204
2 Mecanismele electorale	206
A / Regimurile electorale.....	206
B / Funcțiile corpului electoral	212
2 / Democrația instituită.....	216
1 Chestiunea ordonanțării regimurilor politice democratice.....	217
A / Căutarea unei tipologii	217
B / Distribuția puterii politice sau chestiunea separației	
puterilor	219
2 Putere și contra-putere: evoluția regimurilor politice	
contemporane	221
A / Personalizarea puterii.....	221
B / Jurisdicționalizarea puterii	226
PARTEA A II-A. DREPTUL CONSTITUȚIONAL CIVIC	
ȘI DEMOTIC.....	231
CAPITOLUL 1. NOȚIUNEA DE CONSTITUȚIE	233
1 / Noțiunea de constituție	233
1 Originea constituțiilor: forma scrisă	233

2 Tipurile de constituții	235
A / Constituția în sens material/Constituția în sens formal	235
B / Constituție suplă/Constituție rigidă	236
C / Constituție formală/Constituție reală.....	236
D / Constituție descriptivă/Constituție normativă.....	237
E / Constituție politică, economică, socială	239
1 / Constituția financiară.....	239
2 / Constituția economică.....	240
3 / Constituția socială	241
4 / Noțiunea de constituție civilă.....	242
3 Constituție și putere constituantă	243
A / Puterea constituantă originală.....	243
B / Puterea constituantă derivată.....	246
2 / Garanția constituțiilor	250
1 Sancțiunile politice	251
A / Tiranicidul	251
B / Dreptul de rezistență la opresiune.....	252
2 Vechile sancțiuni juridice	253
A / Parlamentele Vechiului Regim.....	254
B / Juranda constituțională (juriul constituțional)	255
3 Formele moderne de control al legii: justiția constituțională.....	257
A / „Modelul” american	258
B / „Modelul” european	259
C / Relativizarea opoziției dintre modelul american și modelul european	261
1 / Parametrii justiției constituționale	262
2 / Modalitățile controlului de constituționalitate	266
D / Diversitatea funcțiilor controlului de constituționalitate	268
 CAPITOLUL 2. INTERNAȚIONALIZAREA CONSTITUȚIILOR.....	272
1 / Tratatul de pace și exercițiul puterii constituante naționale	272
2 / Influența europeană asupra conținutului constituțiilor naționale	278
1 Controlul jurisdicțiilor constituționale	282

2 Generalizarea unui control internațional asupra jurisdicțiilor constituționale.....	283
3 / Raporturile dintre constituțiile naționale și regulile internaționale	287
1 Modele de relații între dreptul internațional și dreptul intern.....	288
2 Soluția franceză.....	289
3 „Europenizarea” constituțiilor	293
 CAPITOLUL 3. STATUL	300
1 / Definiția statului.....	300
1 Teritoriul statului	302
A / Caracterele teritoriului	303
1 / Stabilitatea teritoriului.....	303
2 / Continuitatea teritorială	306
3 / Delimitarea teritoriului	307
4 / Unitatea teritorială.....	309
B / Funcțiile teritoriului.....	312
2 Populația.....	313
A / Naționalitatea.....	313
B / Cetățenia	315
C / Ștergerea distincției național/străin	316
1 / Tratatul bilaterale	316
2 / Instrumentele internaționale multilaterale	317
3 / Consiliul Constituțional	318
3 Autoritățile publice	318
A / Legitimitatea	319
1 / Tipurile de legitimitate	319
2 / Conținutul legitimității	320
3 / Legalitate și legitimitate	325
B / Exclusivitatea și efectivitatea autorităților publice.....	326
2 / Morfologia statului	326
1 Forma simplă de stat: statul unitar	327
2 Statul regional	329
A / Transformările regionalismului italian.....	330
B / Statul spaniol al autonomiilor	333

3	Formele complexe sau compuse vechi.....	337
4	Federalismul: de la statul federal la federație	340
	A / Principiile federalismului	341
	B / Contradicția statului federal.....	344
	C / Evoluțiile federalismului german.....	345
	D / Stat federal sau Federație?	349
3 /	Relativizarea statului contemporan.....	353
1	Statul în Uniunea Europeană.....	354
2	Statul în cadrul globalizării	359
	A / Ștergerea exclusivității competenței statale: porozitatea frontierelor	361
	B / Globalizarea conduce la o re poziționare a statului.....	363
CAPITOLUL 4. DEMOSUL, SUBSTRAT UMAN AL STATULUI.....		365
1 /	Problematica demosului	367
1	Apariția problematicei demosului.....	368
	A / Principiul naționalităților	368
	B / Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele.....	371
2	Chestiunea demotică în dreptul constituțional contemporan	373
	A / Construcția constituțională a națiunii unitare.....	373
	B / Construcția constituțională a națiunii plurale	375
2 /	Amenajarea constituțională a demosului.....	377
1	Statul-națiune	377
	A / Revoluția națională	378
	B / Eliberarea națională	381
2	Multinațiunea	383
	A / Statul minorităților naționale	384
	B / Statul multinațional	388
PARTEA A III-A. DREPTUL CONSTITUȚIONAL AL CELEI DE-A V-A REPUBLICI.....		396
INTRODUCERE		
ORIGINILE IMEDIATE ALE CELEI DE-A V-A REPUBLICI		396
1 /	Elaborarea Constituției	396

---

1 Legea constituțională din 3 iunie 1958	396
2 Principiile de procedură și de fond ale Legii constituționale din 3 iunie 1958	398
A / Observații asupra procedurii.....	398
B / Observații pe fond.....	401
2 / Inspirația Constituției.....	402
1 Ideile constituționale ale generalului de Gaulle	402
2 Celelalte influențe	404
3 / Înțelegerea Constituției celei de-a V-a Republici	406
1 Între ruptură și continuitate	406
2 Lectura Constituției celei de-a V-a Republici	407
CAPITOLUL 1. PUTEREA GUVERNAMENTALĂ	409
1 / Președintele Republicii	410
1 Statutul președintelui.....	411
A / Desemnarea președintelui.....	411
B / Situația juridică a președintelui	415
2 Puterile președintelui	418
A / Puterile unui șef de stat parlamentar	419
B / Puterile proprii ale șefului statului: arbitrul național.....	426
C / Puterile de acțiune ale șefului statului	430
2 / Guvernul	436
1 Prim-ministrul	437
2 Membrii Guvernului	440
3 Puterile Guvernului.....	442
3 / Controlul puterii guvernamentale	451
1 Răspunderea guvernamentală organizată de Constituție.....	451
A / Chestiunea de încredere	452
B / Moțiunea de cenzură	454
2 Chestiunea răspunderii politice a Președintelui Republicii	456
CAPITOLUL 2. PUTEREA PARLAMENTARĂ.....	459
1 / Statutul Parlamentului.....	460
1 Principii comune	460
2 Adunarea națională.....	463

3	Senatul	467
4	Organizarea lucrărilor adunărilor parlamentare	469
	A / Structura adunărilor parlamentare	470
	1 / Biroul	470
	2 / Grupurile parlamentare	471
	3 / Comisiile legislative parlamentare	472
	4 / Delegațiile și oficiile parlamentare	474
	5 / Conferința președinților	475
	B / Reglementarea dezbaterilor	475
2 /	Controlul Guvernului de către Parlament	480
1	Întrebările adresate Guvernului	481
	A / Întrebările scrise	481
	B / Întrebările orale	482
2	Comisiile	483
	A / Comisiile permanente	483
	B / Comisiile de anchetă	485
	C / Oficiile parlamentare	486
3 /	Puterea legislativă	486
1	Domeniul legislativ	488
	A / Principiul	488
	1 / Chestiunile instituționale	490
	2 / Articolul 34 din Constituție	490
	3 / Chestiunile financiare și economice	495
	B / Excepțiile	498
	1 / Dreptul UE	498
	2 / Descentralizarea	500
2	Procedura legislativă	502
	A / Procedura legislativă ordinară	502
	1 / Inițiativa legilor	503
	2 / Discuția	504
	3 / Votul	505
	B / Procedurile legislative speciale	509
	1 / Legile organice	509
	2 / Legile constituționale	510
	3 / Legile finanțelor și legile finanțării asigurărilor sociale	515

C / Consultarea Consiliului economic, social și de mediu	516
1 / Componenta Consiliului economic, social și de mediu	517
2 / Rolul Consiliului economic, social și de mediu	519
3 Controlul legii	519
A / Controlul de constituționalitate a legii	520
B / Controlul de „convenționalitate” a legii	525
CAPITOLUL 3. PUTEREA JURISDICȚIONALĂ	532
1 / Consiliul Constituțional	534
1 Compoziția și funcționarea Consiliului Constituțional	536
A / Membrii Consiliului Constituțional	536
B / Statutul membrilor Consiliului Constituțional	539
C / Organizarea și funcționarea Consiliului Constituțional	540
2 Misiunile Consiliului Constituțional	543
A / Consiliul Constituțional, judecător electoral	543
1 / Controlul alegerilor prezidențiale	543
2 / Controlul referendumului	545
3 / Controlul alegerilor legislative și senatoriale	546
B / Consiliul Constituțional, judecător al constituționalității legilor	549
1 / Întărirea pretoriană a controlului <i>a priori</i>	550
2 / Lărgirea modalităților sesizării <i>a priori</i> a Consiliului Constituțional	554
3 / Controlul <i>a posteriori</i> : chestiunea prioritară de constituționalitate	556
4 / Autoritatea Consiliului Constituțional	566
2 / Autoritatea judiciară	578
1 Afirmarea independenței autorității judiciare	579
A / Independența autorității judiciare	579
B / Garanțiile independenței autorității judiciare	580
2 Consiliul Superior al Magistraturii (CSM)	581
A / Organizarea și atribuțiile inițiale ale Consiliului Superior al Magistraturii	582

B / Reforma Consiliului Superior al Magistraturii	583
3 Autoritatea judiciară, gardian al libertăților individuale.....	587
CAPITOLUL 4. DEMOSUL.....	591
1 / Valorile Republicii	592
1 Identificarea și semnificația valorilor Republicii	593
A / Enunțarea constituțională a valorilor Republicii	593
B / Semnificația constituțională a valorilor Republicii.....	596
2 Conținutul și opozabilitatea valorilor Republicii.....	598
A / Indivizibilitatea Republicii	599
1 / Dimensiunea externă a indivizibilității Republicii.....	601
2 / Dimensiunea internă a principiului indivizibilității Republicii	607
B / Corolarele principiului indivizibilității Republicii	608
C / Principiul suveranității naționale.....	613
2 / Organizarea Republicii	617
1 Republica indivizibilă și descentralizarea: atenuările celei de-a V-a Republici	618
A / Paradoxurile dreptului constituțional francez	618
B / Principiul constituțional al liberei administrări a colectivităților teritoriale.....	619
C / Prerogativele statului	620
D / Diversitatea statutară a colectivităților teritoriale	621
2 Republica descentralizată: Legea constituțională n° 2003-276 din 28 martie 2003	623
A / Dreptul constituțional comun al descentralizării.....	624
B / Particularitățile constituționale ale teritoriilor franceze de peste mări	631
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ	641
INDEX	649